

Дюкарев Д. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК КАТЕГОРІЇ

«ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ»

Продуктивність праці є одним з показників ефективності господарської діяльності суб'єкта господарювання, що характеризує результативність його роботи. Продуктивність праці є важливим економічним показником, який показує ефективність роботи як окремого працівника, бригади, цеху, так і підприємства, галузі, і в масштабах країни, господарства.

«Продуктивність праці відіграє важливу роль в економіці держави, так як впливає на кількість суспільного продукту на душу населення, рівень безробіття, зростання ВВП і національного доходу. Також дає основу для соціально-економічного підвищення рівня життя громадян країни, вирішення соціальних проблем, основу для соціально-економічного розвитку країни і забезпечення економічної безпеки держави, зростання накопичення і споживання, що відображає рівень життя» [1].

Вагомий внесок у визначення категорії «продуктивність праці» зробили такі дослідники, як Л.О. Болтянська, Н.Л. Гавкалова, О.І. Гуторов, О.П. Гурченков, В.М. Данилюк, О.М. Кірієнко, К.В. Коваленко, Ю.Ф. Кондратюк, О.Ю. Крюкова, О.В. Лега, А.С. Пасєка, М.П. Федішин, О.О. Чернушкіна та інші. Вони найбільш точно розкрили сутність продуктивності праці та найзручніше класифікували чинники, що впливають на неї. Теоретичні та практичні аспекти підвищення продуктивності праці дослідили такі вчені, як В.Ф. Бєседін, С.М. Кожем'якіна, Т.С. Морщенок, І.В. Причєпа та інші.

Але, слід зазначити, що, незважаючи на значні доробки, окремі питання підвищення продуктивності праці в сучасних умовах господарювання потребують значного уточнення, удосконалення та певного розширення і поглиблення розроблення теоретичних положень. Окрім того, сучасні системні кризи в Україні призвели до вагомого послаблення управління процесами

зростання продуктивності праці, що обумовлює актуальність нашого дослідження. В економічному сенсі категорія «продуктивність праці» характеризує результат використання робочої сили в конкретних організаційно-технічних умовах підприємства. «Зростання продуктивності праці на вітчизняному підприємстві можливе за умови систематичної технологічної модернізації виробництва. Для вирішення цього інноваційного завдання необхідно враховувати всі соціальні та економічні фактори, що впливають на якість праці працівників підприємства» [2]. Коваленко К.В. трактує дану категорію так: «якість праці – характеристика конкретної праці, що відображає ступінь її складності, напруженості (інтенсивності), умови та значимість для розвитку економіки». Основними складовими процесу формування персоналу підприємства називають: професійне навчання персоналу, адаптацію трудових ресурсів, оцінювання та атестацію, планування трудової кар'єри, службово-професійне просування працівників.

Категорії продуктивності та ефективності праці перебувають у фокусі економічної науки протягом усього ХХ століття. Незважаючи на наявність безлічі наукових робіт, на даний момент не вирішена проблема визначення сутності цих категорій, а також методології їх вимірювання та оцінки. Ефективність праці тісно переплітається з продуктивністю, часто категорії і зовсім ототожнюються. На наш погляд, їх синонімічне вживання неприпустимо, оскільки, по-перше, таке застосування означає відмову від понять в якості самостійних економічних категорій, по-друге, породжує безліч логічних і семантичних проблем, утруднюючи їх осмислення і оцінку.

Категорія продуктивності праці має тривалу історію становлення і розвитку. Перші думки про питання продуктивності праці зустрічаються у творах філософів античних часів. Так, Платон вважав, що «розподіл праці сприяє прогресу суспільства, кращому задоволенню суспільних потреб». Аристотель «поділяв фізичну і розумову працю, обґрунтовував професійний поділ праці» [3]. Основні методологічні основи теорії продуктивності праці сформувала класична школа політекономії. У. Петті, розглядаючи

продуктивність праці в якості одного з джерел доходу, писав, що «підвищення продуктивності праці можливо досягти або через велику напругу праці, або шляхом застосування засобів, що скорочують і полегшують працю». У. Петті першим зробив висновок, що «вартість товару обернено пропорційна продуктивності праці».

Значний внесок у розвиток категорії вніс А. Сміт, який одним з перших «визначив головну роль праці у створенні благ, сформулював поняття продуктивності праці, розкрив її роль в економічному розвитку суспільства». У своїй головній роботі «Дослідження про природу і причини багатства народів» А. Сміт «проаналізував процес поділу праці та її вплив на ефективність трудових витрат. Він досліджував відмінності між продуктивною і непродуктивною працею, останнє зводив до капіталістичного і некапіталістичного. Подальші дослідження питань продуктивності праці відштовхувалися саме від положень А. Сміта: багато хто з них отримали розвиток, інші були піддані критиці» [3]. Аналіз сутності категорії продуктивності праці та методичних підходів до її визначення засвідчує, що дана категорія являється найбільш загальним та універсальним показником, що відображає ефективність використання людських ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Антошкіна Л. І. Продуктивність праці у промисловості України / Л. І. Антошкіна, В. Ф. Беседін // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2014. – №1. – С. 16-22.
2. Беседін В. Ф. Продуктивність праці: сутність, методи розрахунку і аналіз / В. Ф. Беседін, Н. І. Горшкова, С. М. Кожемякіна, І. М. Могілат // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 8. – С. 124-130.
3. Давидюк Т. В. Трудові ресурси, трудовий потенціал, робоча сила, людський капітал: взаємозв'язок категорій / Т. В. Давидюк // Вісник Житомирського держ. техн. ун-ту, 2013. – №1 (47). – С. 30-35.